

РЕЦЕНЗІЯ

д.е.н., проф., професора кафедри підприємництва та бізнесу
Шкоди Мар'яни Сергіївни
на дисертаційну роботу
Гречишкіна Юрія Валерійовича
«Системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих
структур бізнесу»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження В умовах воєнного стану виникають безліч форм і видів об'єднань, які технологічно пов'язують різні господарюючі суб'єкти. За таких обставин чи не єдиними перспективними варіантами для підприємств малого та середнього бізнесу стає активний пошук шляхів утримання старих та освоєння нових ринкових ніш, поглиблення диверсифікації власного виробництва й надання послуг, об'єднання зусиль відокремлених підприємницьких одиниць задля вирішення питань максимізації прибутку та скорочення витрат.

Одним із можливих ефективних рішень щодо подолання кризових явищ та сучасних викликів для вітчизняних компаній є узгодження та кооперація діяльності окремих суб'єктів господарювання через їх залучення до інтеграційних процесів та створення інтегративних структур бізнесу. Інтеграційні процеси, з одного боку, укрупнюють бізнес структури, а з іншого – в умовах відсутності науково-обґрунтованих методичних положень знижують їхню стійкість і конкурентоспроможність.

Актуальність роботи обумовлено необхідністю розроблення теоретико-методичних засад щодо формування цілісного системного бачення розвитку інтегрованих структур бізнесу в Україні в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови економіки держави. Зазначені аргументи визначають дисертаційну роботу Ю.В. Гречишкіна як актуальну та своєчасну, спрямовану на розв'язання важливого науково-прикладного завдання щодо формування системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу.

Зв'язок з науковими програмами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: «Формування, управління та розвиток інноваційних підприємницьких мережевих бізнес-структур в умовах післявоєнного відновлення економіки» (номер державної

реєстрації: 0123U100960), в рамках якої обґрунтовано теоретико-методичні основи формування адаптивної архітектури кластерних інтегрованих структур бізнесу; «Розвиток інноваційного середовища на основі мережевих форм та способів інтеграційної взаємодії бізнес-структур в умовах післявоєнного відновлення» (номер державної реєстрації: 0123U101015), в рамках якої автором удосконалено класифікацію видів систем управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі є достатньо обґрунтованими, мають науковий зміст та значення для розвитку економічної науки. Отримані наукові результати – достовірні і базуються на проведених дослідженнях теоретичного та емпіричного змісту. Сформульована мета відповідає темі дослідження, а об'єкт і предмет – науково-методичним вимогам.

Науковий виклад змісту дисертації визначається поєднанням мети, завдань, наукової новизни та висновків. Представлене дисертаційне дослідження є логічним, структурованим та завершеним. Його упорядкованість підтверджує системність процесу дослідження, що дозволило розв'язати поставлене науково-прикладне завдання щодо формування інтегрованих структур бізнесу. В основу наукового дослідження з позицій теоретичного підґрунтя закладено праці вітчизняних та зарубіжних учених щодо формування інтегрованих бізнес структур як основи розвитку підприємництва в Україні. Автором вивчено, проаналізовано та застосовано матеріали вітчизняних міністерств і відомств, статистичні та аналітичні дані державних і міжнародних організацій, дані звітності підприємницьких суб'єктів господарювання. Проведене дослідження ґрунтувалось на аналізі, синтезу, узагальнення, порівняння – для визначення сутності, змісту, видів, факторів формування та ефектів функціонування інтегрованих структур бізнесу, порівняння – для визначення сутності, змісту, видів, чинників формування системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу, побудови векторної матриці формування і класифікації кластерних інтегрованих структур бізнесу, узагальнення теоретичних положень та принципів формування системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (пп. 1.1, 1.2, 1.3); кореляційно-регресійного, кластерного та факторного аналізу, інтегрального оцінювання – для здійснення аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду формування кластерних інтегрованих структур бізнесу, аналізування управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу, (пп. 2.1, 2.2, 2.3), економіко-математичного моделювання,

стратегічного аналізу і системного підходу – для обґрунтування внутрішньокорпоративних орієнтирів забезпечення інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу, розроблення науково-методичних підходів до оцінювання стійкого розвитку та ефективності системи інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу, визначення прогностичної ефективності інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (пп. 3.1, 3.2, 3.3); графічний – для наочного зображення результатів дослідження. Проведення всіх розрахунків здійснювалося з використанням пакету прикладних програм Statistica. Дисертант дотримався академічної доброчесності та норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, а також висновків і розроблених рекомендацій підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями, відповідними довідками та актами впровадження.

Зазначене вище дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота характеризується відповідним ступенем обґрунтованості та достовірності.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею. Її рукопис містить комплекс відповідних встановленим вимогам структурних елементів: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Дисертація наповнена логічними схемами, структурованими таблицями, наочно-графічними інтерпретаціями, які дозволяють комплексно сприймати проведені дослідження як узагальнену наукову працю.

Анотація дисертаційної роботи у повній мірі відображає її структуру, розкриває отримані наукові результати та висновки, структуру та логіку проведеного дослідження.

У ПЕРШОМУ РОЗДІЛІ «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПОТЕНЦІАЛУ КЛАСТЕРНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ» вирішено комплекс поставлених завдань, виконання яких дозволило сформулювати теоретичне підґрунтя для емпіричного дослідження. Зокрема у даному розділі: конкретизовано поняття та сутнісна характеристика потенціалу кластерних інтегрованих структур (підрозділ 1.1), визначено основні складові системи управління розвитком

потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 1.2), а також чинники впливу на системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 1.3).

У ДРУГОМУ РОЗДІЛІ «МОНІТОРИНГ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПОТЕНЦІАЛУ КЛАСТЕРНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ» проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 2.1), обґрунтовано процеси управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 2.2), виокремлено критерії ефективності управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 2.3).

У ТРЕТЬОМУ РОЗДІЛІ «КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПОТЕНЦІАЛУ КЛАСТЕРНИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ» містяться результати виконання поставлених завдань щодо побудови внутрішньокорпоративних орієнтирів забезпечення інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 3.1), моделювання інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу з врахуванням індексу стійкого розвитку (підрозділ 3.2), розробки методики оцінки ефективності інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу (підрозділ 3.3). Висновки, зроблені автором за результатами дослідження є змістовними і розкривають результати виконання поставлених завдань проведеного дослідження.

Загалом можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеною та оригінальною, містить цінні наукові положення теоретичного та прикладного характеру, практичні пропозиції доведено до рівня практичного використання та апробовано на досліджуваних підприємствах.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях. Наукові положення дисертаційної роботи автором опубліковано у 8 наукових працях, з яких 4 статті у фахових виданнях України категорії Б, 1 – у міжнародному європейському журналі; 1 – у міжнародній колективній монографії, 2 роботи апробаційного характеру. Кількість публікацій є достатньою для представлення дисертації до захисту.

Ознайомлення та аналіз представлених наукових праць дав змогу стверджувати, що елементи наукової новизни, на яких позиціонується дисертація, у повній мірі викладено у статтях та тезах доповідей. Зміст публікацій, характеристика видань їх розміщення відповідають вимогам

дістало подальшого розвитку:

теоретико-методологічний базис систем управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу, що на відміну від наявних підходів, визначено як діяльність із цілеспрямованого впливу керуючого суб'єкта управління на відносини між учасниками кластера щодо ефективного генерування, розподілу та використання потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу через відповідний механізм управління (методологію, структуру, техніки, налагодження бізнес-процесів) з метою акумулювання максимального синергетичного ефекту від такого виду діяльності;

науково-методичні засади реалізації системного підходу в управлінні інноваційним розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур, в яких, на відміну від наявних, міститься комплекс фундаментальних і прикладних наукових досліджень, технологічних удосконалень, організаційно-правових заходів, інвестиційних проєктів і комерціалізації інновацій, що дозволяє підвищити рівень ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємств.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Дисертаційну роботу присвячено розробленню й науковому обґрунтуванню теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій вирішення наукової проблеми щодо формування системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в прикладному застосуванні методичних засад та прикладних пропозицій, які було використано в процесі формування інтегрованих бізнес-структур для розвитку підприємництва в Україні. Основні положення та результати дослідження доведено до рівня практичних рекомендацій. Зокрема, пропозиції автора апробовано в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної військової адміністрації (довідка № 01-23/486 від 19.12.2023 р.); ТОВ «Інноваційний холдинг Sikorsky Challenge» (довідка № 27/11-01 від 27.11.2023 р.); ГО «Агенція розвитку південного регіону» (довідка № 04-1 від 04.12.2023 р.)..

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. В цілому, позитивно оцінюючи науково-практичний доробок дисертаційного дослідження, її результати мають певні дискусійні положення та окремі зауваження, які можуть бути обговорені під час захисту.

1. В розділі 1 автором наводиться досить влучне уточнення сутності категоріального ряду понять: «інтегровані структури бізнесу», «систем управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур

бізнесу»; різниця понять яких дозволяє виявити принципові особливості формування кластерних інтегрованих бізнес структур, однак у науковій новизні з позиції набуття подальшого розвитку понятійного апарату теорії управління зазначене трактування не обґрунтовано поелементно. Це дещо звужує обсяги наукового доробку дисертанта відповідно теоретично орієнтованого елемента поставленої мети щодо розвитку системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу в цілому.

2. Формуючи та розкриваючи доказову базу обґрунтувань (в розділах 2;3.) розроблених науково-методичних положень оцінювання економічної діяльності підприємств аграрної сфери в межах кластерних інтегрованих структур бізнесу, які, на відміну від наявних, базуються на моделюванні управління стійким розвитком, що дозволяє уникнути фінансових втрат і забезпечити послідовний розвиток кластерних інтегрованих структур бізнесу зі збереженням стійкості в умовах швидкозмінюваного середовища Однак, потребує додаткового пояснення обрання даного матричного інструментарію оцінювання для учасників інтегрованих структур бізнесу.

3. У третьому розділі дослідження дисертантом проведено моделювання інноваційного управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу з урахуванням індексу стійкого розвитку, проте потребує уточнення які саме практичні рекомендації в результаті даного моделювання необхідно застосовувати, в якому часовому аспекті, та ким буде здійснено моніторинг і контроль за її виконанням в пропонуваніх об'єднаннях.

4. При формуванні інструментарію прогнозування інноваційного управління розвитком потенціалу підприємств, визначено, що оцінка результативності членів КІСБ, має бути доповнено імплементаційним рівнем, що дозволяє визначити економічне становище потенційних партнерів-учасників, на базі їх стійкого розвитку з використанням сценарних просторів в умовах змінного середовища. З точки зору логічного викладення матеріалу та його аргументованості, бажано було б розкрити зміст кожного з ефектів в процесі формування системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу в Україні.

Зазначені зауваження є предметом наукової дискусії і не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

Загальні висновки. Дисертаційна робота на тему «Системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення. Актуальність теми дисертації, її обґрунтованість не викликає сумнівів. Зміст дисертаційної роботи у повному обсязі відповідає визначеній

меті. Поставлені завдання вирішено з використанням методів наукового дослідження. Наукові положення дисертації за результатами аналізу змісту роботи, представлених наукових праць та сформованих аргументованих висновків, належать автору та відповідають спеціальності 051 «Економіка».

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Гречишкін Юрій Валерійович – автор дисертаційної роботи на тему «Системи управління розвитком потенціалу кластерних інтегрованих структур бізнесу» заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва
та бізнесу Київського національного
університету технологій та дизайну

М.С. Шкода

